

"De Zaanstreek" II

Het Natuurbeschermingsplan voor de Zaanstreek, uitgegeven door de vogelbeschermingswacht "Zaanstreek", zal stellig een zeer waardevolle bijdrage kunnen zijn naast de bestaande plannen over de toekomstige ontwikkeling van de Zaanstreek, als we uitgaan van de mededeling, dat met dit plan de nadruk gelegd wil worden "op punten, die in de tot nu toe openbaar gemaakte plannen niet of nauwelijks naar voren zijn gekomen". En welke zijn deze punten.

Historie

Men grijpt een 7000 jaren terug in de wordingsgeschiedenis van de Zaanstreek. Er bestond een soort Waddengebied, waar het vrije spel van eb en vloed, de wind en zeestromingen zeer vele variaties van grondafzettingen in zand, zavel en zuivere zeeklei deden ontstaan, die vandaag de dag in metersdikke lagen nog terug te vinden zijn. In de latere brakwaterperioden ontstonden achter de gevormde duinen de uitgestrekte veenmoerassen en moerasbossen, met daartussen de meren en plassen, onderling verbonden door duizenden stroompjes, waar van tijd tot tijd de vernielende zee dan weer verandering in bracht. Er ontstond een soort cyclus in de strijd van de zoetwatervegetatie om zich staande te houden tegen de kustdoorbraken en het zoute geweld van de zee. In de meer gunstige perioden, zo lazen we, waren het in het begin van onze jaartelling de agrarische pioniers, die op de zavelige oeverwallen tussen de kreken een woonplaats zochten. Ze moeten het die eerste tien eeuwen wel bijzonder moeilijk hebben gehad, omdat de agressieve zee bij Petten nog altijd vrij toegang had tot dat enorme wijde haf, dat achter de duinenrijen was ontstaan en maar zeer traag bezig was om dicht te slibben. In die eeuwen ontstond een brakwaterveenontwikkeling en op meer blijvende hogere plaatsen de zoetwaterveenvegetatie. Zo omstreeks het jaar 1000 begon de invloed van de mens mede vorm aan het landschap te geven.

De leefbaarheid

De basis werd gelegd voor een leefbaar landschap. Men begon het veen te ontginnen. Afwateringssystemen ontstonden en de kolonisten begonnen, terecht, hun woonplaatsen veilig te stellen. Er ontstonden veendorpen. De Zaanstreek begon te ontwaken uit de grillige greep van het oergeweld. Waterschappen ontstonden en de controle op de dijken en polders bleek een eerste voorwaarde te zijn. Tenslotte werden stuk voor stuk de grote meren drooggelegd en de zee voorgoed buitengaats gehouden. In die eeuwenlange strijd tegen en met het water hebben de molens onschatbare diensten bewezen.

We zien, dat medio de 19e eeuw de Zaanstreek, toen de omringende meren land geworden waren, meer zijn huidige structuur kreeg, dank zij de waterstaatkundige aandacht en de instandhouding van weide - en hooiland, zoals dit ook thans nog grotendeels als een historisch geschenk voor ons bewaard is gebleven. We lezen over het unieke van het Zaanse veenlandschap, waar het oude spel van vorming van nieuw land en het afkalven van oud land in het brakwatergebied nog altijd te volgen is en er bijvoorbeeld nog sprake is van het bijzondere verschijnsel, dat elders niet meer kan worden waargenomen, namelijk veenvorming in brakwater. Uit natuurwetenschappelijk oogpunt, zegt dit plan, dient hiervan zoveel mogelijk behouden te blijven!

Monument

Wanneer in dit plan gesteld wordt, dat het niet de plaats is voor zeer uitgebreide beschouwingen, dan moet, dacht ik, toch wel gezegd worden, dat men er zeer wel in is geslaagd om zoveel raak-

punten op zo'n beknopte, maar overtuigende wijze aan de orde te stellen, dat dit m.i. zijn weerslag op de reeds bestaande plannen voor de Zaanstreek zeker niet zal missen. Men kan zich bv de vraag stellen, of het behoud van zo'n echt stuk oeroud Hollands landschap uit natuur-monumentaal en natuurhistorisch oogpunt gezien, niet minstens zo belangrijk is als het behoud van "onze" molens of typische Zaanse huisjes, die publiekelijk een heel wat minder specialistische en daardoor vlottere waardering ten deel vallen. Zo stelt bijvoorbeeld een archeologische rapportage, dat rekening gehouden zou moeten worden met terreinen, die sporen bevatten van prehistorische bewoning uit 5-6 eeuwen vóór onze jaartelling, wat van groot belang is voor de bewonings-geschiedenis van Westelijke Nederland. Men vond aardewerk, dat verwantschap vertoont met de Zeyener-cultuur in Drente en vaatwerk, dat herinnert aan de oude Keltische kunstcultuur. Gesteld wordt bijvoorbeeld, dat het budget te klein is om de voorgestelde archeologische monumentenlijst-Assendelft zeker te stellen.

De oudste Romeinse vondsten van West-Nederland liggen juist in dit Zaan-gebied, waar prof. W. Glasbergen, aldus het plan, onderzoekt, in hoeverre een oud étappekamp een onderkomen is geweest van de Romeinse veldheer Germanicus. Het zijn allemaal maar grepen uit meerdere argumenten om het behoud van de Zaanstreek. Zoals wordt genoemd het oude kreekkruggengebied, waarschijnlijk daterend uit de duindoorbraakperiode bij Castricum van vóór onze jaartelling. Er liggen in de Zaanstreek nog vele vraagtekens in de schoot der aarde verborgen, waardoor het zich laat begrijpen, dat massabebouwing en toenemende industrialisatie gevaarlijke tegenpolen zijn.

Voor de vogelrijkdom aldaar - het kan moeilijk anders - was er een hoofdstuk apart!

Samenspel

Het plan erkent de toenemende noodzaak voor recreatie in de Zaanstreek. De economische ontwikkeling, werktijdverkorting en daardoor de groter wordende greep van de massa op resterende ruimten buiten de woongebieden, het zijn feiten waarmee men rekening wil houden. De uitgebreide vogelweidegebieden geven wellicht hier en daar scelaas voor massarecreatie, zoals dit in de bestaande plannen - Jagersveld en Twiskepolder - al zou zijn aangegeven. Een voorbeeld. Binnen de weidevogelgebieden moet thans al rekening worden gehouden met een botenverhuur van 25-30 duizend bootjes per jaar! En men stelt, dat deze gebieden in de toekomst tóch gelegenheid bieden aan een veelvoud van dit aantal, zonder dat daarbij het karakter van deze streek wordt aangetast. Voorgesteld wordt, door aanleg van voet- en fietspaden de gebieden aan de randen toegankelijker te maken om dit recreatiegenot tegemoet te komen, zonder de rust in de gebieden te verstoren.

Aandacht wordt besteed aan de sportvisserij, als recreatievorm. Elfduizend visvergunningen, vorig jaar in de Zaanstreek uitgereikt, dat zegt toch wel wat. Er is een opsomming gegeven van de daar voorkomende vissoorten. En natuurlijk komt dan de watervervuiling in het geding.

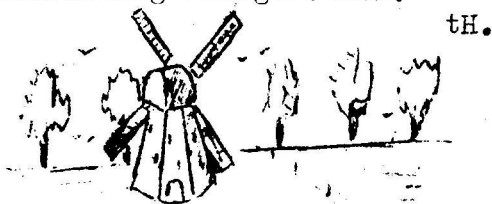
Zorgen

In de bestaande plannen wordt gepleit voor vestiging van omvangrijke zware (basis)-industrie, chemische en petrochemische industrie. Men vraagt ruimte voor secundaire industrie. En wanneer deze plannen werkelijkheid zouden worden, zullen de unieke zoetwatervis- en vogelgebieden ophouden te bestaan. Men ziet dit alles met grote zorg tegemoet. Het Zaanse landschap zal veranderen. Alternatieven als de bekende groenstroken en hier en daar wat streekbos worden armzalige en dure oplossingen genoemd. Bovendien meent men, dat de recreatieve sportvisserij, door de regering als van groot belang erkend, dan in het Zaan gebied de genadeslag wordt toegediend. De bestaande plannen acht men ook op deze punten niet voldoende doordacht en met klem wordt aangedrongen om tot herzieningen over te gaan.

Zo ook milieuhygiëne, die men voor de Zaanstreek moeilijker ziet liggen, als de bestaande plannen niet worden gewijzigd. Men pleit voor schone en

arbeidsintensieve industrieën en sanering van de bestaande industrieën. De Zaanstreek wil men behoeden voor mensenpakhuizen. Een maximum van 165.000 inwoners voor de Zaanstreek vindt men voor de toekomst nog verantwoord. Wat daarboven ligt tast het welzijn van de mens aan, de natuur en het omringende cultuurlandschap.

Een aantal stedenbouwkundige aspecten en cijferwerk, hoe belangrijk voor de Zaanstreek ook, zullen we hier buiten onze aandacht houden, maar wel hopen, een volgende keer te kunnen besluiten met het pleidooi om het voortbestaan van het unieke planten- en vogelleven, in dit magnifieke natuurbeschermingsplan voor de Zaanstreek ter beoordeling voorgehouden.

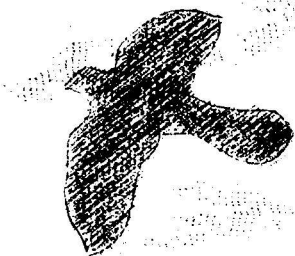

th.

NOTITIES !

Wij beginnen met een rubriek: NOTITIES. Deze kunnen worden ingezonden bij: Jan van der Geld, Lange Heul 59, Bussum. Tel. 12531. Zo mogelijk zal hij uw notities van enig commentaar voorzien. Wij hopen, dat velen van u gretig gebruik zullen maken van deze mogelijkheid om uw ervaringen met de vogels aan ons door te geven en zo wenselijk er vragen over te stellen. Misschien geeft onderstaande al aanleiding tot vragen?

Sperwer

Een paar maanden geleden sprak ik iemand, die zeer frequent het Spanderwoud van de gemeente Hilversum bezoekt. In de winter van 69/70 vond deze man twee Sperwers, op een afstand van circa 50 m uit elkaar. Het merkwaardige was bovendien nog, dat beide Sperwers in Finland geringd waren metopeenvolgende nummers!

Oeverloper

Elke steltloper heeft meestal een kenmerkend voedsel-zoekgedrag. Een soort, die zich niet zo gemakkelijk laat bestuderen is de Oeverloper. Bij het voedselzoeken rent hij meestal een stukje en staat dan plotseling doodstil. Meestal ziet hij dan een insect. Hij staat dan één seconde stil, met de kop gestrekt in de richting van de prooi. Dan schiet de kop naar voren en is de prooi verdwenen. Daarop begint de cyclus weer van voor af aan.

HOE ZIT DAT?

Aalscholvers moeten regelmatig hun verenpak drogen, alvorens ze weer te water gaan. Omdat ze hun veren niet vettig houden, zoals eenden e.d., moeten deze worden gedroogd. Maar als het nu eens enkele dagen regent, wat dan? Wie kan me hierover inlichten.

Een hitte-bestendig pak?

Wanneer 's winters besarbeiders grote vuren stoken als ze takken moeten opruimen, krijgen ze vaak bezoek van een Roodborst. De takken die verbrand worden scheuren vaak en dan komen er wel insecten vrij. Ook rond de vuren komen door de warmte veel insecten te voorschijn. Het Roodborstje eet ze graag op.

Het meest wonderbaarlijk is echter, dat het Roodborstje op de uitstekende takken, die in het vuur liggen, gaat zitten. Soms blijft ze daar wel een